

Božo Repe, MILAN KUČAN – *prvi predsjednik Slovenije*. (prev.: Zoran Odić), Sarajevo 2019. Udruženje za modernu historiju/Udruga za modernu povijest/UMHIS Sarajevo.

Zahvaljujući Zoranu Odiću, prevoditelju knjige sa slovenačkog jezika, dugogodišnjem dopisniku *Oslobođenja* iz Ljubljane i Udruženju za modernu historiju Sarajevo, djelo Bože Repea, *Milan Kučan – prvi predsjednik Slovenije*, Ljubljana 2015., *Modrijan založbe d.o.o.*, učinili su pristupačnim i čitateljstvu u Bosni i Hercegovini.

Pisati znanstvene biografije poznatih ličnosti vrlo je zahtjevan posao. Pratiti životni put utjecajnog političara, od rođenja, tijekom obnašanja važnih funkcija i pritom da je ta osoba, mada u penziji, i dalje aktivna u javnom životu, veoma je kompleksan zadatak, koji je Božo Repe uspješno uradio zahvaljujući dugogodišnjem serioznom istraživanju arhivske građe i osobnom poznanstvu s Milanom Kučanom. Mada su neki tu osobnu povezanost protumačili kao autorovu pristrasnost, Kučanovo gostovanje u Sarajevu na promociji bosanskog izdanja knjige (*History Fest*, Sarajevo, 30.5.2019.) i njegovo sudjelovanje na okruglom stolu *Sastanak u bunkeru: 30 godina poslije – politička dešavanja u Jugoslaviji 1989. i državni vrh* (*History Fest*, Konjic, 1.6.2019.) potvrdili su autorovo objektivno portretiranje ove istaknute ličnosti. Oni koji su bili u prilici ranije pročitati knjigu i potom slušati Kučana tijekom ta dva događaja, bili su svjedoci njegove smirenosti u izjavama, dosljednosti u stavovima, otvorenosti u iznošenju mišljenja, pristupačnosti i toplini u komunikaciji s ljudima uz odmjereni smisao za humor, kako kaže Repe „(...) slika je čovjeka koji je život posvetio politici u njenom izvornom, danas zaboravljenom ili bezbroj puta zloupotrebjenom značenju – politici kao djelovanju za dobrobit zajednice“. (str. 395.) U knjizi su potvrđena i mišljenja koja su o Kučanu izrekli suvremenici, kao npr.: „Strašno jednostavan, pomalo introvertan, veoma promišljen (...) posvuda vuče ogromnu torbetinu“, Leopoldina Plut, 2007. 21.; „Stalno na krajnjem rubu prihvatljivog“, Janez Kocijančić, 1990. 25.; „Nije svađalica, ne obračunava se sa čovjekom nego sa njegovim idejama, iako su njegovi sagovornici radili upravo suprotno“, Mitja Ribičić, 1990. 43.; „Vjerovatno najnapredniji komunist na svijetu“, *Wal Street Journal*, 1988. 56.; „Ne govori s Kučanom, ubijedit će te“, parola Demosovih političara nakon izbora 1990. 157. Gledano iz perspektive onih koji nisu imali priliku osobno upoznati Kučana, izuzetno je zanimljivo čitati knjigu o čovjeku, koji je desetljećima bio medijski prisutan, a zatim ga susreti na spomenutim događajima u razgovoru o burnoj prošlosti raspada

zajedničke države. Svakako, obimno djelo od 438 stranica bit će sigurno dobro štivo za one starije da bolje razumiju političke poteze, ne samo Kučana, nego i slovenačkog partijskog i političkog vodstva, krajem 20. stoljeća, o čemu su pod utjecajem različitih medija imali pogrešna mišljenja, koja su prelazila u uspostavljeni stereotip o “negativnoj ulozi Slovenaca” u nestanku Jugoslavije. Svakako, važnije od toga je, da mlađe čitateljstvo ima priliku čitati vrijednu znanstvenu knjigu iz povijesti Slovenije/Jugoslavije.

Svakako, postoje i drugačija mišljenja o Kučanu od strane njegovih političkih neistomišljenika, onih koji ga nisu podržavali, koji su s različitih ideoloških i političkih pozicija o njemu negativno govorili i pisali tijekom različitih povijesnih procesa i događaja. Stavove Kučana i u takvim situacijama, autor knjige je detaljno analizirao i prezentirao te ostavio čitateljima mogućnost da i sami prosude o objektivnosti iznesenih optužbi na osnovi historijskih dokumenata o njegovoj političkoj aktivnosti. Osim toga, kroz te dijelove knjige čitatelj može shvatiti unutrašnju političku borbu u jednom društvu, ovdje slovenačkom, u vremenu burnih događaja nestanka zajedničke države i tranzijskog prestrajavanja na putu ka demokratizaciji, Evropskoj uniji i NATO-u. S obzirom na Kučanov politički profil nije se ni mogao očekivati izostanak protivnika iz različitog spektra jugoslavenskih i slovenačkih političara. Osim Kučana, u širim izvodima iz izvora se portretiraju i drugi, jugoslavenski i postjugoslavenski političari te predstavnici međunarodne zajednice.

Knjiga je podijeljena u pet dijelova, a za razdjelinice među njima autor je uzeo značajne političke funkcije koje je Kučan obnašao. U prvom dijelu knjige obrađen je njegov životni put od rođenja (14.1.1941.) do 1978-1982., kada je postao predsjednik Skupštine SR Slovenije. U drugom dijelu, obrađeno je razdoblje od izbora za člana Predsjedništva Centralnog komiteta SKJ (1982.) do prvih višestranačkih izbora u Sloveniji. Vrijeme izbora Kučana za predsjednika Predsjedništva Republike Slovenije (1990-1992.), turbulentnog raspada Jugoslavije, prvih demokratskih izbora, razoružavanja Teritorijalne odbrane, provođenja plebiscita za samostalnu i nezavisnu Sloveniju do ulaska Slovenije na međunarodnu političku scenu su događaji koji su obrađeni u trećem dijelu knjige. Pod geslom izborne kampanje „Mudrosti treba vjerovati“, Kučan je pobijedio na izborima za prvog predsjednika samostalne Slovenije, a njegov prvi (1992-1997.) i drugi mandat (1997-2002.), tema su četvrtog dijela knjige. U petom dijelu je priča o vrlo aktivnom bivšem predsjedniku, o njegovim međunarodnim aktivnostima, o svjedočenju na suđenju Miloševiću

na Haškom tribunalu, izvjestitelju predsjednika Vlade Republike Slovenije za Bosnu i Hercegovinu, itd. I nakon aktivne političke karijere, Kučan je pokazao istinske crte svog karaktera, a jedan od brojnih primjera je sljedeći: „Kabinet bivšeg predsjednika Republike, Milana Kučana, prestao je postojati u decembru 2007. godine. Od svih privilegija, Kučanu je ostao samo njegov predsjednički e-mail naslov. Zbog tih radnih prostorija, Kučanov prividni privilegij kao bivšeg predsjednika, stalno je bio predmet novinarskog komentiranja, pa i poslaničkih pitanja. Naučen na sve, Kučan je sve to primao sa svojim karakterističnim humorom, naprimjer: u jednom sedmičnom listu su, za novogodišnji broj, pripremali prilog o ‘crvenim Murgalama’, naselju u kojem živi Kučan. Novinar ga je telefonom upitao, ko mu čisti snijeg pred ulazom? ‘Bivši predsjednik’, odgovorio je Kučan. Novinar nije bio zadovoljan odgovorom, pa je ‘kopao’ naprijed: ‘Ko ga je čistio kad ste bili predsjednik?’ – ‘Aja, tada je to radio predsjednik.’“ (str. 357.) Ovaj primjer komunikacije s ljudima koji postavljaju neprimjerena pitanja bivšem predsjedniku Slovenije, potpuno se uklapa u jednu njegovu izjavu iz jula 2006. godine: „Milanu Kučanu mogu sve uzeti. Ali, ne mogu sve uzeti bivšem predsjedniku Republike, koji, u narednom periodu, neće biti Milan Kučan.“ (str. 357.)

Autor knjige je razmatrao različite događaje, nije izostavio ni one konroverzne i neugodne koje su se dešavale tijekom tranzicijskog razdoblja. Čitatelji mogu pročitati analizu sudskog procesa “protiv četvorice”, o trgovini oružjem, aferi “Elan”, aferi “Depala vas”, i mnogim drugim spletkama, zavjerama i sličnom. U svim tim situacijama autor je jasno prezentirao mišljenje i reagiranje Milana Kučana. U predsjedničkim mandatima Milana Kučana dešavali su se mnogi tranzicijski procesi, pretvorba društvene imovine, svi oblici privatizacije, borba za ljudska prava, uređivanje odnosa s Rimokatoličkom crkvom, uspostavljanje međunarodnih veza, povezivanje sa srednjoevropskom regijom, ostvarivanje uvjeta za članstvo u Evropsku uniju i NATO, otvaranje pitanja granica s Hrvatskom, uspostavljanje odnosa s bivšim jugoslavenskim republikama na novim ravnopravnim osnovama i mnogim drugih poslova.

U ovom kratkom predstavljanju knjige bit će izdvojen samo dio iz Izvještaja o Bosni i Hercegovini, kojeg je Kučan sačinio u ulozi posebnog izaslanika predsjednika Vlade Boruta Pahora za Bosnu i Hercegovinu, nakon imenovanja na sjednici Vlade Slovenije 4.11.2010., prije plenarne sjednice o Bosni i Hercegovini u Evropskom vijeću. Kučan je studioznim radom na podlozi dobrog poznavanja prilika u Bosni i Hercegovini sačinio izvještaj do februara 2011.

godine. „Očekivana i najavljena rasprava o BiH, na sastanku vodećih evropskih državnika u cjelini je otpala. Njihovu pažnju su odvukla potpuno druga užarena politička pitanja. O BiH nije ni u pauzi bilo riječi“.(s. 372.) Međutim, Kučan je koristio različite sastanke i susrete s pojedinim utjecajnim političarima iz Evrope i SAD i zalagao se za interese Bosne i Hercegovine. Međutim, Kučanov izvještaj, mada nije bio objavljen, predao ga je predsjedniku Vlade, postao je predmetom špekulacija, političkog ocjenjivanja, zloupotreba, manipulacija i sličnog na “domaćim terenima” (Slovenije, Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine). Svakako, on je argumentirano i smireno odgovorao na različite optužbe i podvale. O objektivnosti sagledavanja stanja u BiH, između ostalog, 7. marta 2011. Milan Kučan je napisao i sljedeće: „U vrijeme mojih razgovora u Bosni i Hercegovini, a i kasnije, u vrijeme nastanka Izvještaja, odvijali su se intenzivni razgovori između ključnih političkih faktora u Bosni i Hercegovini, posebno između ključnih ljudi šest najvećih političkih partija o oblikovanju vlasti, kako u Republici Srpskoj, tako u Federaciji Bosne i Hercegovine i na nivou države Bosne i Hercegovine (SDP, SDA, SNSD, SDS, HDZ i HDZ 90). Razgovori su, prvenstveno, bili usmjereni na dogovor o oblikovanju Vlade FBiH i na sastav ministara BiH, što je uslov da država funkcioniра. Danas, više od tri mjeseca nakon parlamentarnih izbora, kojima su određeni odnosi političke moći, realno se može očekivati da će doći do dogovora o formiranju Vlade FBiH. Bez vlade se ne može usvojiti budžet FBiH, posljedica je raspuštanje Parlamenta i politička i socijalna kriza. Te opasnosti su svjesni kako u SDP i SDA, tako i u oba HDZ, odnosno u političkim partijama koje imaju parlamentarnu većinu. Posljedično, nakon formiranja Vlade FBiH, trebalo bi doći do formiranja Vijeća ministara BiH, čime bi bile uspostavljene sve institucije zakonodavne i izvršne vlasti u BiH, u oba entiteta i na nivou države. (...)“.(s.392.) Iz današnje perspektive gledano, nažalost, njegov Izvještaj, kada se pročita u cjelini, kao da analizira stanje u 2019. godini, Bosnu i Hercegovinu muče isti, bolje rečeno još gori problemi, koje nije ni potrebno komentirati, samo reći da isti politički akteri uništavaju zemlju bezobzirnije, nego 2011. godine.

Ograničeni prostor u časopisu za prezentaciju knjiga dozvoljava samo da se čestita autoru, Boži Repeu, na uspješnom portretiranju Milana Kučana u okviru historije socijalističke Jugoslavije, vremenu njenog nestajanja, ratova za jugoslavensko naslijeđe i postjugoslavenskih društveno-političkih procesa. Također, ova knjiga pruža provjeren model za pisanje biografija istaknutih političara.

Vera Katz